

Tjänsteställe, handläggare

Område kultur och ideell sektor, Lena Adem, Petra Jansson

Datum

2022-05-18

Beteckning

Utkast kulturplan

Bibliotek i Örebro län

Det allmänna biblioteksväsendet i Örebro län består av olika verksamheter, med olika huvudmän och uppdrag. Exempel på bibliotek är regionala sjukhusbibliotek, kommunala folkbibliotek och statliga universitetsbibliotek. Trots skillnader som finns mellan olika verksamheter ska biblioteken arbeta för:

- det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. (Bibliotekslagen 2 §)
- att främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. (Bibliotekslagen 2 §)
- att ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information. (Bibliotekslagen 4 §)
- att ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på
 1. de nationella minoritetsspråken,
 2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
 3. lättläst svenska. (Bibliotekslagen 5 §)

Biblioteksverksamheter med regional huvudman

Region Örebro län bedriver regional biblioteksverksamhet i enlighet med bibliotekslagen § 11. Region Örebro län är också huvudman för andra slags biblioteksverksamheter såsom patientbibliotek, medicinska bibliotek och folkhögskolebibliotek. Biblioteken har skilda uppdrag, målgrupper, verksamhets- och samverkansformer.

Region Örebro län finansierar tre heltidstjänster inom regional biblioteksverksamhet. Enligt bibliotekslagen 11 § ska den regionala biblioteksverksamheten främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. Det sker bland annat genom:

- fortbildning
- nätverk

Postadress
Region Örebro län
Regionkansliet
Box 1613, 701 16 Örebro
E-post: regionen@regionorebrolan.se

Besöksadress
Eklundavägen 2, Örebro
Tel: 019-602 70 00
Fax: 019-602 70 08
Organisationsnummer: 232100-0164

- projektmedel
- omvärldsbevakning (inom och utanför biblioteksområdet)
- medverkan i nationella och interregionala projekt
- insatser och initiativ till kartläggningar och utredningar.

Vidare ska den regionala biblioteksverksamheten enligt bibliotekslagens 18 §, tillsammans med kommunerna och den myndighet som har en nationell överblick, följa upp de biblioteksplaner som har antagits.

Med patienten i fokus erbjuder patientbiblioteken i Örebro län en individuell service genom att tillgängliggöra olika typer av medier som tidskrifter, musik, film och böcker. Patientbiblioteken har dessutom relevant medicinsk information för patienter och anhöriga. De finns vid Lindesbergs lasarett, Karlskoga lasarett och universitetssjukhuset i Örebro.

De medicinska biblioteksverksamheterna fungerar som kunskapsstöd för sjukhuspersonal och kliniker och är en del av Region Örebro läns forskningsorganisation. De medicinska biblioteken är:

- Medicinska biblioteket vid Campus USÖ
- Medicinska biblioteket vid Lindesbergs lasarett
- Karlskoga medicinska bibliotek vid Karlskoga lasarett
- Folktandvårdens bibliotek på Folktandvårdens Centrum för specialistvård.

Region Örebro län driver två folkhögskolebibliotek, det ena vid Fellingsbro folkhögskola och det andra vid Kävesta folkhögskola. Folkhögskolebiblioteken är betydelsefulla eftersom de har språkutvecklande insatser och läs- och litteraturfrämjande verksamhet. Folkhögskolebiblioteken finns till för dess deltagare och personal, för informationssökning till skolarbete eller för egen utveckling.

Kommunal biblioteksverksamhet

Folkbibliotek ska finnas i varje kommun, enligt bibliotekslagens 6 §. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och vara anpassade till användarnas behov. I Örebro län finns bibliotek i alla kommuner, men förutsättningarna att bedriva verksamhet varierar. Faktorer som ekonomi, personaltäthet och kommunernas olika demografi påverkar möjligheten att göra bibliotekens tjänster tillgängliga och att bemanna filialbibliotek, ha biblioteksbussar/-bilar och öppettider. Gemensamt för folkbiblioteken är uppdragen som finns formulerat i bibliotekslagen. Folkbiblioteken ska:

- särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. (7 §)

- verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. (7 §)
- ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar. (8 §)

2019 var 65 899 personer registrerade på minst ett av folkbiblioteken i Örebro län. Det innebär att andelen aktiva låntagare var 22 procent av länsinvånarna. Sammantaget hade folkbiblioteken närmare 1 500 000 fysiska besök.¹

Även privata aktörer driver folkbibliotek. I Örebro kommun driver Tegelbrukets bibliotek på entreprenad av studieförbund.²

Skollagen lyfter i 36 § att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Tillgången till **skolbibliotek** i Örebro län varierar mellan kommunerna och de olika skolorna. Skolbibliotek finns på de flesta gymnasieskolor i länet, medan variationen är större på länets grundskolor. Det varierar även i vilken grad som verksamheten finns i anpassade lokaler, har tillgängliga öppettider för elever och pedagoger och är bemannade med utbildade skolbibliotekarier. I flera kommuner samverkar skolbiblioteken med kommunala folkbibliotek, förskola och skolans fritidsverksamhet. Det är vanligare att kommunala skolor har tillgång till skolbibliotek med utbildad personal än friskolorna.

Statlig biblioteksverksamhet

Det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (bibliotekslagen 12 §). Det innebär att biblioteken ska svara för biblioteksverksamhet inom de områden som knyter an till utbildning och forskning vid universitetet eller högskolan. Örebro universitetsbibliotek erbjuder service till studenter, lärare och forskare vid Örebro universitet och på Campus Grythyttan. Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse har bibliotek för klienter och vårdare i sina anläggningar.

Övriga bibliotek

Det finns även andra slags bibliotek i länet som inte omfattas av bibliotekslagen. Exempelvis har stiftelsen Örebro läns museum ett forskningsbibliotek som innehåller litteratur inom kulturhistoriska ämnen med inriktning på Örebro län. Biblioteket är öppet för allmänhet och forskare och böcker får läsas på plats. Även stiftelsen ArkivCentrum i Örebro har ett referensbibliotek som är registrerat i Kungliga Bibliotekets nationella söktjänst. Det kan användas på plats i forskarsalen.

¹ Siffrorna är från Kungliga bibliotekets biblioteksstatistik

² Hällefors kommun hade under en period en privat lösning.

Fler exempel på bibliotek i länet är The Non Existent Centers bibliotek i Ställbergs gruva med fokus på litterär verksamhet. Segersjö herrgård har ett herrgårdsbibliotek med en 1700-talssamling. Bibliotek finns också på länets folkhögskolor, Örebro Teologiska högskola och Örebro konstskola. En del arbetsplatser har så kallade arbetsplatsbibliotek som ofta består av några hyllor med böcker för personalen. På samma sätt kan studieförbund ha boksamlingar för cirkeldeltagarna. I Ramsberg driver invånarna ett bibliotek som tidigare ingick i den kommunala folkbiblioteksverksamheten.

Aktörer med regionala verksamhetsmedel i Örebro län

Regional biblioteksverksamhet (kultursamverkansmodellen)

Region Örebro län finansierar tre heltidstjänster där utvecklingsledarna – utifrån bibliotekslagen – arbetar med utgångspunkt i olika inriktningar, såsom läs- och litteraturfrämjande, mänskliga rättigheter och demokrati, digitaliseringens effekter och relevans.

Den regionala biblioteksverksamheten hos Region Örebro län ger olika slags stöd till de folkbibliotek som är verksamma i länet. Det sker exempelvis genom fortbildning, nätverk, projektmedel och omvärldsbevakning. Syftet är att stötta kommunerna i utvecklandet av sina biblioteksverksamheter så att de blir mer angelägna och relevanta för sina kommuninvånare och i längden för länets alla invånare.

Se mer om verksamheten och det regionala biblioteksuppdraget här ([länka webb](#))

Kulturvanor bibliotek

SOM-institutets nationella kulturvaneundersökning³ 2019⁴ visar att 55 procent av befolkningen gick på bibliotek någon gång under året. De som i minst grad tog del av biblioteksverksamhet var män, personer över 50 år, personer med låg utbildning, personer från arbetarhem och de som bor på landsbygden.

³ SOM-institutets kulturvaneundersökningar har genomförts årligen sedan 1986. År 2019 var det drygt 10 000 personer som besvarade enkäten.

⁴ Före pandemin